

Fenomenologija

PATYRIMO TERITORIJA

Arvydas Šliogeris

Vilniaus universiteto
Filosofijos katedra
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
Tel. (370 5) 266 76 17
El. paštas: arvydas.sliogeris@fsf.vu.lt

Straipsnyje keliama hipotezė, kad patyrimas įmanomas ir savaip neišvengiamas tik tiesioginio juslumo teritorijoje, prie kurios fatališkai pririštas žmogus kaip štai šitas kūniškas individas, įeinantis į tiesioginį sąlyti su štai šituo daiktu, patyrimo akimirka atveriančiu savo nepašalinamą nežmogiškumą. Trumpas patyrimo apibūdinimas gali būti toks: tai bekalbė štai šito individo sandūra su absoliučiu nežmogiškumu, įsišaknijusiu vietovėje šiaupus juslinio horizonto ir pasirodančiu daikto, kaip juslinės transcendencijos fenomeno, pavidalu. Taigi patyrimą reikia traktuoti kaip visišką instrumentinio santykio su daiktu priešybę. Tai reiškia, kad patyrimas negali būti pagaminamas ar kaip nors „padaromas“, todėl nuo Kanto laikų vyraujanti ir technomokslė įsitvirtinusi dirbtinio (laboratorinio) patyrimo, kaip pavyzdinio bet kokio patyrimo modelio, samprata turi būti atmesta. Pavyzdinė patyrimo teritorija yra ne laboratorija, fabrikas (ar jo prototipas – bažnyčia, dirbtuvė, vienuolyno celė, biblioteka), kompiuterio ekranas ar bet kokios rūšies „reality show“, o žmogaus rankų nepalytėti bekalbiai daiktai ir tokių daiktų ansambliai.

Pagrindiniai žodžiai: *individas, patyrimas, juslinė transcendencija, horizontas, instrumentinis santykis.*

Trys pirminės duotys dabar leidžia patyrimą aiškiai atskirti nuo to, kas – nors, kaip liudija kasdienė kalba, naiviai siejama ar net tapatinama su patyrimu – ne tik nėra patyrimas, bet iš tikrųjų įsisteigia kaip patyrimo antipodas, kaip nepatyrimas ir net kaip amžinoji pastanga sušvelninti patyrimo smūgį ar net, jei tik įmanoma, jo išvengti – nuo instrumentinio santykio. Dabar pasakykime: 1) instrumentinis santykis visada ir visur nukreiptas anapus daikto Horizonto ir įkreiptas bei kreipiamas į Dangų; 2) patyrimas

likimiškai nukreiptas šiaupus daikto Horizonto ir įkreiptas bei kreipiamas į Žemę. Be to: 1) instrumentinį santykį kreipiu į Dangų aš pats, todėl jis visada subjektyvus, antropocentris, egocentris ar net solipsistinis, jei šis žodis būtų vartojamas nusakyti rūšiniam solipsizmui arba solipsizmui *en masse*; 2) patyrimą kreipia į Žemę pati Žemė, o aš pats jo ne tik negaliu valdyti, juo manipuluoti instrumentiškai, bet esu pavaldus jam būtent kaip Likimui, garantuojančiam maksimalų patyri-

mo objektyvumą arba jo centre įsisteigiantį nežmogiškumą. O tai reiškia, kad patyrimas ne tik skiriasi nuo instrumentinio santykio, bet laikytinas net visiškai šio santykio priešybe, nuskaitina tokia taisyklė: kuo daugiau instrumentinio santykio, tuo mažiau patyrimo, nes patiriamas tik nežmogiškumas, o instrumentinis santykis nukreiptas į grynąjį žmogiškumą, grynų pavidalu niekada nepasiekiamą, tačiau realiai pasireiškiantį agresyviu ir nekompromisiniu siekiu įveikinti nežmogiškumo pasipriešinimą ir nuolatinį jo priešinimąsi žmogiškumui, vadinasi, sunaikinti ir patyrimo „objektą“, ir patyrimo „subjektą“, ir pačią patyrimo konfigūraciją. Šiuo požiūriu visa žmogaus ir jo darbų istorija, ar veikiau jo buvimas po Dangumi ir ant Žemės, tėra nuolat atsinaujinančios pastangos pabėgti nuo patyrimo, kuriant vis naujas instrumentinės agresijos prieš vienintelį patyrimo „objektą“ – Žemę, mašinas: mitus, religijas, menus, mokslus, metafizikas ir technologijas. Kad ir kaip atrodytų keista, tačiau aš – kaip ir kiekvienas kitas Aš – bijausi patyrimo, vengiu patirti Žemę, paniškai bėgu nuo kiekvienos situacijos, kurioje galėtu atsirasti bent menkiausias patiriantis santykis su Daiktu. Bet juk sykiu akivaizdu: kad ir kokias galingas Dangaus mašinas kurčiau ir sukurčiau, visiškai pabėgti nuo patyrimo negaliu, nes buvau, esu ir būsiu ne tik – ir ne tiek – Dangaus sūnus, bet ir – visų pirmiausia – Žemės kūdikis, sukaustytas Horizonto grandinės, ir, kaip jau sakytą, niekaip negaliu tos grandinės nusikratyti, o ką jau kalbėti apie tai, kad be Žemės daiktuose nėra paties Daikto, o be Žemės „manyje“ nėra ir „manęs“ ir kad netgi vaizduotėje, net nežabočiausiuose kliedesiuose negaliu nepaisyti Žemės ar jos sunaikinti, nes ją sunaikinęs susinaikinčiau ir pats, o iš jos pabėgęs pats virščiau Niekuo, vadinasi, irgi susinaikinčiau. Ar tai reiškia, kad patyrimas man būtinas ne menčiau negu instrumentinis santykis? Pasta-

rojo būtinybė akivaizdi, net pernelyg: kad apskritai galėčiau išlikti, privalau instrumentiškai pavergti ir Daiktą, ir save patį, todėl instrumentinį santykį turiu laikyti absoliučiai būtinu ir net absoliučiai naudingu; juk būtina tai, kas naudinga, o naudą, pačią naudingiausią naudą, savaime suprantama, gali duoti tik tai, kas laiduoja būtiną mano paties išlikimo galimybės sąlygą, o ją laiduoja instrumentinis santykis su Daiktu. Jei patyrimas bent kiek, tegul tik minimaliai, mane perkelia anapus instrumentinio santykio, o galimas daiktas, steigiasi net kaip šio santykio priešybė ir priešas, tada lyg ir akivaizdu, kad patyrimas ne tik nebūtinus, nes nenaudingas, bet netgi kenksmingas. Tai kaip suderinti šias dvi priešingas tezes: 1) kadangi neįmanoma nusikratyti Žemės, neįmanoma pabėgti nuo patyrimo, šitaip patvirtinančio savo neatšaukiamą būtinybę; 2) patyrimas nebūtinus, nes neduoda jokios naudos ir, ko gero, net pavojingas.

Visos aptartos nederms, o ypač paskutinė antinomija, rodo, kad patyrimo glūdi kažkas, ko mes dar nesame supratę ir kas nėra apmąstyta nei ankstesnės filosofijos, nei, kad ir kaip atrodytų keista, technomokslo, skelbiančio, kad tikrasis patyrimas yra jo monopolis – kaip tik tokia pamatinė technomokslo iškiliausio ideologo Kanto mintis. Tad nutiesę takelį, vedantį patyrimo link, dabar pabandykime glaustai aptarti jį patį. Pakartosiu hipotetinį teiginį: instrumentinis santykis nukreiptas į Daikto Dangų, esantį anapus Horizonto; patyrimas, priešingai, man leidžia ar net mane verčia susitikti su Daikto Žeme, o vienintelė Žemės teritorija driekiasi šiaupus Horizonto. Patiriama tik Žemė, tačiau kadangi Žemė patiriama ne kaip neapibrėžta mistinė ar metafizinė stichija, o kaip – ir tik kaip – Žemė šiaupus visiškai akivaizdaus, tiesiogiai regimo, ir regimo ne apskritai, o Mano akimis, Daikto horizonto, taigi – kaip akivaizdaus Daikto Žemė, vienintelė

patyrimo arena ir teritorija gali būti, yra ir bus štai šitas individualus Daiktas, kurio štai šitumą garantuoja jo Žemė, o individualumą – jo Horizontas. Žemės ir Horizonto sampyna štai šitą Daiktą nuolat gramzdina ne tik į individualumą, bet ir į neatšaukiamą individualumą, kurią aš pavadinsiu singulariumu, turėdamas galvoje štai šito Daikto vienkartiškumą, nulemtą Horizonte judrumo. Priminsiu, kad Horizontas, kaip Dangaus ir Žemės sandūros ir išsiskyrimo vieta, sykiu steigiasi kaip Žemės ir Dangaus gigantomachijos, niekada nesibaigiančio vaido, linija: kiek laimi Žemė, tiek pralaimi Dangus, ir priešingai, tačiau nei Žemės, nei Dangaus pergalė ar veikiau – vyravimas niekada nėra galutinis ir visada trunka tik akimirka. Štai ką reiškia štai šito patiriamas Daiktas, vadinas, ir paties patyrimo singularumas: aš patiriu tik akimirką trunkančią čia ir dabar vykstančio Žemės ir Dangaus vaido ir šio vaido žemiškosios teritorijos šiapus Horizonte konfigūraciją. Kitaip tariant, patiriamas Daikto Žemėje tik akimirką trunkantis Horizonto įvykis, arba Daikto Žemė – ir pats štai šitas Daiktas – kaip absoliutus įvykis. Vadinas, ir pats patyrimas trunka tik akimirka, tik absoliučiai singulariame čia-dabar; patyrimas pavaldus paradoksaliai prasidedančios baigties ir pasibaigiančios pradžios konfigūracijai: jis baigiasi tą pačią akimirką, kai prasideda, ir prasideda tą pačią akimirką, kai baigiasi. Todėl patyrimas neturi trukmės ir negali tęstis „ilgiau negu akimirka“ ar veikiau neapskaičiuojamai trumpą akimirkos dalį – mikroakimirką. Patyrimas – tai mano susitikimas su absoliučiu Daikto singulariumu arba, jeigu norite, su absoliučiu Daikto įvykiškumu, lemiančiu tai, kad pats patyrimas įmanomas tik kaip nykstamai trumpas įvykis, jokiais būdais, jokiomis technikomis, jokiomis mašinomis neišstumiamas iš savo įvykiškumo. Patyrimas ne tik nesikartoja, bet juolab – negali būti kažkaip pagautas, su-

stingdytas, mumifikuotas, lavonizuotas, pratęstas, atidėtas, kaupiamas, saugomas, kristalizuojamas, įdaiktinamas ir vėl gražinamas į apyvaratą. Vien šitoks absoliutus patyrimo siguliarumas rodo, kad juo neįmanoma manipuliuoti instrumentiškai: neįmanoma, nes neįmanoma suspėti „pagauti“ patyrimo akimirkos ir uždaryti ją į instrumento, prietaiso ar kokio nors fabriko (pavyzdžiui, kantiškai suprasto intelekto) kalėjimą. Jei patyrimas absoliučiai singularus, jis anapus laiko: juk akimirka ne tik nepriklauso laikui (tačiau „laikas“: kas tai yra, jei ne mitinis Dangaus judrumo pavadinimas), bet veikiau yra visiška laiko, kaip monotoniškos grynosios trukmės, priešybė: akimirka sunaikina laiką, singularusis „dabar“ išveda mane anapus ar veikiau – šiapus laiko. Nepakan-ka tarti silpnai: patyrimo laiko nėra, arba: laikas nepatiriamas, arba: patyrimas belaikis. Bū-tina tarti labai intensyviai: kaip tik patyrimas sunaikina ne tiek patį laiką, kiek laiko mitą ir atveria paprastą, bet esmingą reginį: laiko apskritai nėra, o laiko mitas ar laiko iliuzija atsiranda kaip mirtingojo pastanga kalbos daiktu – šiuo atveju žodžiu „laikas“ – sustingdyti, mumifikuoti ir šitai visuotinai instrumentalizuoti patį instrumentinį santykį; taip, laikas steigiasi, tiksliau pasakius, yra steigiamas ar, pasakius dar tiksliau, gaminamas pačios galin-giausios mašinos – Kalbos mašinos – ir egzis-tuoja tik kalboje ir tik kaip žodis „laikas“. To-dėl dar syki: laikas nepatiriamas, vadinas, jo nėra nei „fiziškai“, nei „metafiziškai“. Maža to: jei patyrimas absoliučiai singularus ir ab-soliučiai įvykiškas, nėra ir antrojo žmonių ka-muojančio fantomo – erdvės. Štai-šito-Daik-to-Žemės-šiapus-štai-šito-akimirką-trunkan-čio-Horizonto patyrimas įvyksta amžinajame „čia“, kietai susijusiam su amžinuoju „dabar“, ir tas „čia“ tėra tik kitas, deja, irgi mitinis, to „dabar“ pavadinimas, lygiai kaip „dabar“ gali būti laikomas to absoliučiai singularaus vie-

naviečio ir vienkartinio „čia“ kitu pavadinimu. „Erdvė“ yra toks pat mitas, tokia pat iliuzija kaip ir „laikas“. Patyrimas beerdvis, erdvė nepatiriama, todėl erdvės nėra. Nesunku suprasti, kad erdvės fantomas atsiranda panašiai kaip ir laiko fantasmagorija: iš prakeiktos būtinybės įtvirtinti, mumifikuoti, numarinti instrumentinio santykio „objektą“, žinoma, tik tam, kad būtų lengviau tuo objektu manipuliuoti. Laikas ir erdvė – patogios ir naudingos haliucinacijos, pataikaujančios mano savisaugos instinktui, todėl aš įtvirtinu jas kalbos daiktų pavidalu, tačiau iš tikrųjų „erdvė“ kaip ir „laiką“ gamina ta pati Kalbos mašina, bet aš pasigaminu sau naudingą sapną – metafizinį ar technologinį – kur tie du kalbos daiktai perkeliama anapus kalbos, ir aš pradedu manyti – net esu įsitikinęs – kad laikas ir erdvė egzistuoja savaime, kaip kokie daiktai anapus kalbos. Kad ir kaip būtų, kartoju dar sykį: patyrimas belaikis ir beerdvis, patyrimas vyksta čia-dabar duotyje, niekada ir niekur neprasidėdamas, niekada ir niekur nesibaigdamas. Aiškumo dėlei tarsiu taip: patyrimas atsiranda iš Niekio ir savaime nebūdamas, nesuspėdamas tapti Kažkuo, kaip absoliutus įvykis, „tą pačią akimirką“ vėl smengia į Niekį ir vis dėlto „suspėja“ man atverti, galimas daiktas, vienintelę duotį, radikaliai priešingą Nekiui, nes juk tik Daikto-Žemės-Šiapus-Horizonto duota kaip vienintelė Niekio – visiškos neduoties – priešybė. Jei patyrimas blyksteli kaip absoliutus įvykis, esu priverstas sakyti štai kaip: patiriama tai, kas gyva, ir patyrimas laikytinas absoliučios gyvybės sinonimu, jei gyvybę apibūdiname panašiai kaip Aristotelis: gyvo Daikto judrumo šaltinis glūdi jame pačiame. Taigi iš tikrųjų patyrimas ne „patiria“ kažkur anapus jo esančią gyvybę, bet įvyksta kaip pačios gyvybės įvykis Daikto Žemės centre, o tai reiškia, kad Žemė ir tik Žemė ištreškia gyvybę, kurią naikina ir paverčia mumija instrumentinis santykis. Patirti Daik-

to Žemę ir patirti Daikto gyvybę – tai vis tas pat; įsizeminti, įleisti metafizines šaknis į Žemę patyrimo akimirką – reiškia būti gyvam ar įvykti kaip gyvam. Šiuo požiūriu gyva tik tai, kas patiriama, ir patiriama tik tai, kas gyva, bet gyvybė, kaip patyrimo duotis, irgi trunka tik akimirką – ji niekada ir niekur neprasideda, niekada ir niekur nesibaigia, bet nuolat vyksta čia-dabartiškoje-pradžios-pasibaigtyje.

Tačiau dabar iškyla stulbinama konfigūracija: jei patyrimas absoliučiai singularus, jei jis duotas tik kaip absoliutus įvykis, (ne)trunkantis tik akimirką be trukmės, tai ar iš šitokio patyrimo efemerškumo gali atsirasti kas nors bent minimaliai tvaru, kas nors, kas būtų duota bent jau kaip Mikės Pūkuotuko Šiobeitas: beveik nieko, tačiau vis dėlto – šis tas. Kad bent jau iš tolo išspręstume šią keblią dilemą, vėl turime griebtis absoliutaus paradokso, persmelkiančio Žemės-Dangaus-Horizonto gigantomachiją, vadinasi – bet juk kitaip ir negali būti – ir patyrimą, pavaldų tos pačios gigantomachijos ritmui, pamatytam ir nusakytam Herakleito: kisdama rymo. Patyrimas irgi: absoliučiai kisdamas absoliučiai rymo: figūra „kisdama rymo“ tiesiog yra kitas singularumo ir įvykiškumo vardas. Tik absoliutus įvykis, absoliučiai kisdamas, absoliučiai rymo; tik singulari duotis irgi pavaldi šiam paradoksui, šiai absoliučiai paslapčiai, nepagaunamai jokia kalba be paradokso, jokiais „tapatybės“ ar „prieštaravimo“ principais, jokiomis dogmomis, jokiomis formulėmis ar lygtimis, trumpai tariant, nepavaldžiai jokiai mašinai ir pirmiausia – Kalbos mašinai. Patyrimas yra akimirkoje ir įvyksta kaip akimirka kas akimirką atsinaujinančio štai šito Žemės luisto čia-dabartyje. Mes įpratę manyti, kad nėra nieko efemeriškesnio, nieko iliuziškesnio, nieko niekingesnio už akimirką; mums reikia begalybių, amžinybių, nemirtingumų, šviesmečių, ilgesnio ne gu ilgo gyvenimo, gigantiškų dydžių, visatų,

epochų, erų, megalomaniškų nuotolių, slapčiausias mūsų idealas – faraono mumija, egzistuojanti tūkstantmečius; paskutinė mūsų aistra – gyventi bet kokia kaina, gyvenimą suprantant kaip monotonišką, niekur nenutrūkstancią liniją, kaip nuobodžiąją begalybę, irgi simbolizuojančią aistrą mumijai. Kaipgi atsitiko, kad pamatine mūsų gyvenimo ir net pačios gyvybės matrica tapo lavono negyvenimas ir nemirtingojo negyvybė. Tik lavonai nemirtingi ir nepavaldūs nykstančiai akimirkos trukmei, tačiau tūkstantmečių išmintis kaip tik šitokią lavono trukmę pavertė pamatinių – religinių ir metafizinių – žmogaus siekių pamatiniu orientyru. Kaipgi atsitiko, kad graiko aistrą akimirka trykstančiai gyvybei galutinai išstūmė Egipto aistra lavonui, egzistuojančiam nuo akimirkos visiškai atitrauktame laike – mirties karalystėje. Galimas daiktas, vien todėl, kad du tūkstantmečius mus terorizuojančios mirties religijos, sudievinusios mumijų mumiją, lavonų lavoną – Knygą – lemia vadinamąjį mūsų gyvenimą, mes ir nūsiskume nuo akimirkos – su panika ir slapta baime ar net siaubu, o sykiu nūsiskume ir nuo patyrimo, ir nūsiskume taip ryžtingai, kad pačią gyvybę pagauname tik negyvybės terminais-terminatoriais, o patyrimą – tik kalbos, vadinasi, nepatyrimo spąstais. Juk dabar akivaizdu štai kas: žinoma, kad nėra nieko efemeriškesnio už akimirka, tačiau juk sykiu nėra nieko už ją tvaresnio, nes aš gyvenu, galiu gyventi tik akimirkoje, tik čia ir dabar, tik štai šitoje vienintelėje akivietėje, tik amžinojoje dabar-eityje, o visos amžinybės, praeitys, ateitys, eros, šviesmečiai tėra haliucinacijos, egzistuojančios tik kalboje ir hipnotizuojančios mane tik todėl, kad kas akimirka žengiu anapus Horizonto, tačiau tik virtualiai galiu jį peržengti ir kalbos erdvėlaiviu raižyti begalinį Dangų, o realiai už šios akimirkos Horizonto randu tik kitos akimirkos Horizontą, „kitą“ akimirka per akimirka paverčiantį „šia“;

ir niekur, ir niekada nesama tokio Horizonto, kurį peržengęs atsidurčiau „kitoje“ ar „kito-kioje“ akimirkoje ar kažkur anapus „štai šitos“ akimirkos; bet koks „anapus“ tėra tik nuolat trunkančios, nuolat kintančios ir nuolat rymančios akimirkos „šiapus“, ir visi mano „anapus“ galiausiai tėra tik „šiapus“, visi mūsų Dangūs tėra tik to paties Žemės luisto, to paties Daikto niuansai, tik šiapus-horizontiškojo Žemės veido reljefai. Štai kodėl dabar aš sakau: nėra nieko tvaresnio už akimirka; aš – kaip ir kiekvienas kitas aš – esu (negaliu nebūti) akimirkos būtybė; žmogus yra (negali nebūti) akimirkos būtybė, todėl akimirkoje ir akimirka įeidamas į grynąjį santykį su štai šito Daikto Žeme, vadinasi, patirdamas štai-šita-čia-dabar, aš sugrįžtu – iš Dangaus haliucinacijų – į pamatinę, žemiškąją, savo būklę, į vienintelę man, mirtingiausiam iš mirtingųjų, pasiekiamą tvermę, tvarumą, substanciją ir „amžinybę“. Jei žodis „amžinybė“ turi bent minimalią realią prasmę, jis turi būti perskaitomas taip: amžinybė yra akimirka, ir tik intensyviausiai atsiduodamas akimirkai aš galiu intensyviausiai patirti vienintelę man, mirtingiausiam iš mirtingųjų, dovanotą – dovanotą Žemės ir Horizonto, vienintelę man pasiekiamą amžinybę – tai štai-šito-čia-dabar-patiriama-Daikto-Žemės amžinybę. Taigi nors patyrimas trunka tik akimirka, jis vienintelis užtikrina mano žemiškojo buvimo tvarumą, ir jeigu pabandyčiau įsivaizduoti, kad esama tokios vietos ar tokios akimirkos, kur patyrimas nutrūksta, privalėčiau tarti: toje akimirkoje išgaruoja pati akimirka, o toje vietoje dingsta pati vieta, o išnykus akivietei, ištinka metafizinis kolapsas, kitaip tariant, mirtis: tik lavonas gali „būti“ nepatirdamas štai-šito-čia-dabar-Daikto-Žemės-šiapus-štai-šito-čia-dabar-Horizonto-štai-šitoje-čia-dabar-akimirkoje. O kadangi akimirka, nuolat rymodama, nuolat kinta, nuolat likdama ta pati, nuolat vis kitokia, štai-šito-čia-dabar pa-

tyrimas, likdamas vis toks pat, sykiu vis kitoks, lyg toji Herakleito saulė, likdama ta pati, kasdien vis nauja, lyg toji vaivorykštė, mirguliuojanti tūkstančiais spalvų ir atspalvių, o kartu tvari tarsi krištolinis lankas, apjuosęs Žemę šia-
pus horizonto linijos.

Bet jeigu vienintelis patyrimo „objektas“ yra ir gali būti tik štai-šitas-čia-dabar-atsiveriantis Žemės luistas kaip Daiktas šia-
pus Horizonto, akivaizdu, kad vienintelis patyrimo „subjektas“ yra ir gali būti tik štai-šitas-čia-dabar-Žemės luistą patiriantis-Aš singularas, p-
nardinantis į akimirką. Patyrimo niekas negali manęs pavaduoti, niekas negali patirti už mane, gavęs mano metafizinį vekselį; lygiai kaip niekas kitas ar joks kitas Aš negali už mane mirti ar gyventi. Patyrimas absoliučiai individualus ar veikiau absoliučiai singularus: į patyrimą aš įeinu visiškai vienas ir vienišas ir tik iš jo išėjęs ar nuo jo pabėgęs galiu guostis „mes“, „das Man“, „bendrybės“, „visuotinybės“, „solidarumo“, „su-būties“, „bendruomenės“, „visų“ fantomais, žinoma, gyvybiškai reikalingais, būtinais, tačiau dėl to, kad fantomas gyvybiškai būtinas, jis juk nenustoja būti fantomas. Maža to, patyrimas mane ne tik išplėšia iš bet kokios bendrybės ir bloškia į visišką vienatvę, bet sykiu sunaikina bet kokias komunikacijos galimybes sąlygas; patyrimo branduolio neįmanoma perduoti kitam, neįmanoma jo subendrinti, taigi, paversti kalbos daiktu, kurį būtų įmanu padovanoti ar perduoti kitam singulariam Aš; nesama jokių bendrybės tiltų, nutiestų per patyrimo akimirkoje atsiveriančią pragarmę. Kaip patyrimo „subjektai“, visi žmonės absoliučiai vieniši, tačiau štai su kokia išlyga: patyrimo akimirką nutraukdamas visus ir bet kokius ryšius su kitais mirtingaisiais, sunaikindamas bet kokią komunikaciją, aš įeinu į komunikaciją su Žeme, visų mūsų motina, visų mūsų iščiomis ir kapo duobe, todėl, galimas daiktas, patiriu intensyviausią susisaistymą su Ki-

tu, aistringiausiai susiliečiu su vienintele Tikrove, nežmogiškumu – tiesiogiai, vadinasi, ir su Kitų mirtingųjų nežmogiškumu – netiesiogiai, o todėl patyrimas, ko gero, yra vienintelė vieta, į kurią ateidamas aš įveikiu savo kosminę vienatvę, nulemtą jau aptartos pamatinės mano, kaip žemiškos būtybės, lemties – praktikimo: nuolat, įnirtingai, maniakiškai veržtis anapus Horizonto, į gundančią Dangaus tuštumą, žadančią nirvanišką išganymą, mane tirpdantį motininėje neapibrėžtybėje – visa yra viena! Tat tvam asi! – tešloje, o realiai? – realiai bloškiančią į dar baisesnę – angelo vienatvę. Dievai vieniši; angelai dar vienišesni; o vienišiausi žmonės. Žemė – tik Žemė – mus atskiria, bet Žemė ir susieja: per savo Tamsą, per šaknis, per duonos riekę, per vandens gurkšnį, per vyno šlaką, per kraujo lašą: visos kitos „komunikacijos“ tėra tik haliucinuojančios kalbos fantomai, internetiniai sapnai, beprotiškų religijų ir ideologijų sapalionės.

Tik mano kaip štai-šito-čia-dabar grynasis santykis su štai-šito-čia-dabar Daikto Žeme dovanuoja man patyrimą, o sykiu sąlyti su aukščiausia – jei ne vienintele, intensyviausia – jei ne vienintele, Tikrove. Jos vardas – Absoliuti Transcendencija arba Absolutus Nežmogiškumas. Patirti galima tik nežmogiškąją Transcendenciją, vadinasi, tik tai, kas nepadaryta, nepagaminta ar nesukurta žmogaus, kas dovanota Žemės, kas ateina iš tamsiausios tamsos, patyrimo virstančios šviesiausios šviesa, aiškiausiu aiškumu ir paprasčiausiu paprastumu. Tačiau Dangus nepatiriamas; vien todėl aš galiu įeiti tik į instrumentinį santykį ne tik su „pačiu“ Dangumi, – tiesą sakant, „pats“ Dangus, kaip koks nors daiktas savaime ar net kaip daiktas, man apskritai neduotas ir negali būti duotas, – bet ir su kvazidaiktiškais Dangaus kristalizacijomis – kalbos daiktais. Ne taip kaip Žemė, Dangus priklauso atkakliausios imanencijos sričiai, taigi gali būti tik „maštomas“, bet

būtent todėl nepatiriamas; o kadangi vienintelis Dangaus duoties būdas man yra kalbos daiktai, arba tiesiog kalba, atitrūkusi – kiek tai įmanoma – nuo Žemės, nepatiriami netgi kvazidaiktiškieji Dangaus duoties kristalai priskirtini labai keistam metafiziniam regionui, kurį galima pavadinti pseudotranscendencija, nes pseudodaiktiškuosiuose Dangaus avataruose vis dėlto išlieka Žemės, Absoliučios Transcendencijos, pėdsakai, nes – kaip dabar aiškėja – Dangus gali egzistuoti, būti duotas ir net priminti Tikrovę tik parazitoduodamas Žemės kūne, instrumentiškai manipuliudamas tuo kūnu, jį valgydamas, jį paversdamas kalbos ekskrementais, galinčiais be saiko daugintis ir sutirštėti taip, kad tų pseudotranscendentinių kalbos daiktų santirščiai uždengia Žemės veidą storiausiu luobu ir mirtingajam pradeda atrodyti, kad kalbos kaukė, dengianti ir paslepinti Daikto veidą, ir yra pats Daiktas, netgi pavyzdinis Daiktas, o pseudotranscendencija ir yra tikroji ir vienintelė Transcendencija, kad Žemės kūne parazituojančias grynasis žmogiškumas ir yra tikriausias ir net vienintelis nežmogiškumas, ir netgi aukščiausioji Tikrovė, instrumentinėmis manipuliacijomis išpaudžiama į kalbos kokoną, sutapatinama su kalbos stabais, kurie galiausiai sudievinami ir šitaip tampa Žemės, Absoliučios Transcendencijos pakaitalais, o iš tikrųjų – tik Transcendencijos ir Nežmogiškumo simuliakrais, priverčiančiais mirtingąjį emigruoti iš patyrimo lauko ir prarasti patį patyrimą. Dar kartą: Dangus nepatiriamas; kalbos daiktai savaime irgi nepatiriami, bent jau tiek, kiek jie tėra tik kalbos daiktai. Maža to: net Horizontas nepatiriamas, nors be jo neįmanomas joks patyrimas; Horizontas turi būti laikomas absoliučiai būtina (nors ir nepakankama) patyrimo galimybės sąlyga, bet jo, kaip imanentinės transcendencijos, aš negaliu patirti vien todėl, kad ir jis, panašiai kaip Dangus ar kalbos daiktai, neduotas realiai, kaip

monolitiška juslinė duotis ar kaip joslumo luitų ar joslumo niuansų žaismė. Vienintelį Žemės duoties būdą mirtingajam tradicinė metafizika vadina joslumu, tačiau, pasiduodama Dangaus pagundai ir instrumentinio santykio magijai, joslumą paverčia „antrarūše“ medžiaga, su panieka paženkliną joslumą „simuliacijos“, „regimybės“, „iliuzijos“, „netikrumo“, „melo“, „sapno“ ir net „kliedesių“ antspaudais. O beprotiškos religijos juslinę Žemės teritoriją paskelbia esant Šėtono karalystę, prakeikia ir nustumia į žemiausią metafizinės hierarchijos lygmenį – devintąjį Tikrovės pragaro ratą, ir... šitaip kuo patikimiausiai atsiriboja nuo patyrimo, įsisukdamas į solipsistinį kokoną, kuris vėlgi tėra tik haliucinuojančios kalbos kokonas. Dabar gi akivaizdu: nėra jokios kitos Transcendencijos, išskyrus juslinę; pati „aukščiausia“ Tikrovė, o gal ir vienintelė duotis, nusipelnanti „Tikrovės“ titulo, yra Juslinė Transcendencija; savo ruožtu kadangi vienintelė Juslinės Transcendencijos vieta yra štai-šitas-čia-dabar-Žemės-Daiktas arba Daikto Žemė, tikrasis Tikrovės vardas turi būti toks: mano akimis tiesiogiai regimas štai-šitas-čia-dabar nežmogiškas Daiktas, arba štai-šito-Daikto juslinis nežmogiškumas. Taip atsiveria tikroji patyrimo esmė: patirti – reiškia įeiti į grynąjį santykį su štai-šito-čia-dabar esančio Daikto jusliniu nežmogiškumu arba nežmogiškuoju joslumu. Nežmogiškumą aš galiu nusakyti tik negatyviai: tai, kas anapus kalbos, net jei tas „anapus“ būtų pačios kalbos pamatas. Šitaip atsidedgia patyrimo, kaip grynojo santykio su Daikto Žeme, branduolys – bekalbiškumas ir aš pagaliau priartėju prie patyrimo esmės: patirti – reiškia įeiti į bekalbį santykį su štai-šituo, šia pus Horizontalo esančioje Žemės teritorijoje išsisknijusiu nežmogiškuoju Daiktu, jusliškai duotu mano, kaip štai-šito-čia-dabar esančio singuliaro, reginčiam žvilgsniui. Patyrimas – tai bekalbis nežmogiško Daikto re-

gėjimas; patyrimas – tai jusliškai – ir tik jusliškai – man duoto singuliarus Žemės luisto arba tiesiogiai regimos tokių luistų žaismės įtvirtinimas toje vietoje, kur tą pačią akimirką išsiskyniu ir aš, kaip nežmogiškumo telkinys, ir Daiktas, kaip Juslinės Transcendencijos koncentratas. Reikia ypač pabrėžti, kad gryniausią ir intensyviausią patyrimą dovanoja tik ta juslė, kuri jau savaime steigia Juslinės Transcendencijos konfigūraciją, daiktą atplėsdama nuo manęs ir perkeldama į tolumą, atitrauktą nuo uoslinės, gustacinės, lytimosios ar net sonorinės nešvankybės, kitaip tariant, pralauždama solipsistinį kokoną: tai regėjimas, tai žiūra-į, tai matymas – tauriausia, delikačiausia, mažiausiai instrumentinė, mažiausiai plėšri, labiausiai nežmogiška, labiausiai įdaiktinanti, skaidanti, individualizuojanti, singularizuojanti juslė, transcendentinė juslė *par excellence*, kadaisė pašventinta ir išaukštinta graikų, bet paniekinta, pasmerkta ir pažeminta krikščionybės ir galutinai išniekinta, suteršta, falsifikuota ir sukompromituota moderniojo technomokslo ir dabartinio *mass media* religijos altoriaus – Ekranu, regėjimą pavertusio taktilinės nešvankybės instrumentu, vojeristo žiūronais. Dabar turėtų nebestebinti ir toks iš paviršiaus banalus ir paprastas patyrimo apibūdinimas: patirti – reiškia savo akimis be kalbos akinių pamatyti po štai šituo Dangumi, į štai šitą Žemę, šiapus štai šito Horizonto išsiskyniusį štai šitą Daiktą, duotą jusliškai, ir tik jusliškai; dar glausčiau: savo akimis pamatyti štai šitą Daiktą, kaip Juslinės Transcendencijos fenomeną; ir dar paprasčiau: štai šiame Daikte išvysti jo absoliutų nežmogiškumą, išsižiebiančią pirminių duočių Gaubto centre. Savaime suprantama: bet kuriuo atveju kuo intensyviausiai įėjus į akimirkos pilnatį. Juk, kaip sakyta, patyrimas trunka tik akimirka, tarp vieno užsimerkimo ir kito, tarp vieno neregėjimo ir kito, ant horizon-

to, pirmąjį aklumą skiriančio nuo antrojo, antrajį – nuo trečiojo, ir taip *ad infinitum*.

Aš patiriu ar galiu patirti tik absoliutų nežmogiškumą kaip Juslinę Transcendenciją, atsiveriančią štai šitame Žemės krešulyje, arba Daikte, išsiskyniusiame į Žemės tamsą, šiapus Horizonto išsiskleidžiančioje baigtinėje juslinių duočių teritorijoje arba žemiškosios Transcendencijos juslinių fenomenų lauke. Neišleisdami iš akių šios patyrimo apibrėžties, dabar galime smelktis į neaiškumus, aptartus šio etiuodo pradžioje, ir atsakyti į šiuos neaiškumus išreiškiančius klausimus: 1) Kodėl Vakarų metafizika, Rytų išmintis ir net technomokslas atkakliai nutyli patį patyrimą netgi tada, kai kalba apie žodį „patyrimas“? 2) Kodėl pavyzdine patyrimo matrica buvo ir yra laikomas instrumentinis santykis? 3) Kodėl patyrimas falsifikuojamas ir pakeičiamas kalbiniais patyrimo pakaitalais, vadinasi, patyrimo simuliakrais arba pseudopatyrimu? Šiuos tris klausimus galima ir net reikia suglausti į vieną, aiškiausiai nusakančią dviprasmišką žmogaus santykį su patyrimu kaip pamatine ir savaip neišvengiama žmogaus būklės konstanta: kodėl nuo patyrimo paniškai bėgama, sykiu bandant išsaugoti esminį jo sandą, taigi, savaip vėlei sugrįžti į patyrimo teritoriją? Bet juk dabar akivaizdu štai kas: jeigu patyrimo akimirkoje aš kaktomuša susiduriu su štai šitame Daikte atsiveriančia Jusline Transcendencija, kaip absoliutaus nežmogiškumo pliūpsniu, aš tiesiog fatališkai ir visai instinktyviai, pats to nesuvokdamas, vengiu ir bijau – negaliu nevengti ir nebijoti – patirti tą absoliučią svetimybę, tą visiškai Kitą: juk nežmogiškumas kelia siaubą; juk Juslinė Transcendencija, kaip nežmogiškumo telkinys, įsibraunantis į jaukaus žmogaus teritoriją, į mano akiratį įsiveržia kaip absoliutus priešas, keliantis mirtiną pavojų mano elementariai egzistencijai, ir kaip neįveikiamas, mano galias nelygstamai pranokstantis Anti-Žmogus,

grėsmingesnis už tūkstančius taifūnų, nes šito priešo aš ne tik neįstengiu įveikti, bet netgi negaliu nuo jo pasislėpti, nes jis – savotiškas metafizinis vaiduoklis ir Protėjas – esti visur, netgi mano savastyje. Apie šitokią fatališką patyrimo, kaip (dažniausiai) skausmingos sandūros su Absoliučiu Nežmogiškumu, baimę pasakojama tūkstančiuose mitų, pradedant laukinių religijomis ir baigiant technomokslinėmis pasakomis, tačiau, žinoma, pasakojama būtent mitiškai, taigi, netiesiogiai, galima sakyti – žargonu, sudėstytu iš žodžių, kalbos daiktų, egzistuojančių savyje ir sau, nebesusijusių būtent su Žemės daiktų patyrimu, pabėgusių anapus Horizonto ir metafizinio Dangaus skliaute susidėstančių į falsimuliakrų spiečius. Taigi iš patyrimo ir jo „objekto“ pašalinama viskas, kas patyrimą daro patyrimu, pirmiausia jo bekalbiškumas, todėl patyrimas, t. y. mano tiesioginė sandūra su jusliniu nežmogiškumu, išvirsta į savo falsifikatą, t. y. žodį, falsifikuojantį patį patyrimą kaip grynąjį santykį – šitaip patyrimo, kaip mano juslinės bekalbės sandūros su visišku nežmogiškumu, vietoje atsiranda falsifikatai – „pažinimas“, „mąstymas“, „tikėjimas“, „*unio mystica*“, „meilė“, „stebėjimas“, „juslinė pagava“, „išgyvenimas“, „eksperimentas“, „tyrinėjimas“ ir taip *ad infinitum*, o patyrimo „objektas“, štai šitas juslinio nežmogiškumo telkinys, atsiveriantis šiapus horizonto, virsta simuliakru – šitaip akimirka patiriamo Žemės singuliaro vietoje atsiranda simuliakrai: mana, wakau, oranda, chaosas, dievas, šėtonas, materija, dvasia, substancija, atomas, objektas, reiškiny, kvarkas, grynasis laukas, traukos jėga, kūnas, genas, visata, juodosios skylės, pulsarai, kvazarai ir taip *ad infinitum*. Patyrimas, šitaip pakeistas jo falsifikatu, neutralizuojamas, padaromas nekenksmingas ir paverčiamas savo priešybe – instrumentiniu santykiu; o pakeitus simuliakru patiriamą Daiktą, sutelkiantį juslinį nežmogiškumą, tas daiktas sterilizuo-

jamas, padaromas nekenksmingas ir paverčiamas jo priešybe – kalbos daiktu, visiškai pavaldžiu instrumentinėms manipuliacijoms. Patyrimo situaciją pakeitus falsimuliakru, tikimasi apsisaugoti nuo paties patyrimo ir patiriamo juslinio nežmogiškumo keliamos baimės, ir tai, kas kelia skausmą, paversti džiaugsmu, kas kelia nerimą, – ramybe, kas žeidžia, – balzamu, kas stumia į nesibaigiantį kelią, – metafizinio nejudrumo sala, kas bloškia į kančią, – lotofagu vaisiais, kas verčia nuolat būdrauti, – narkotikais, kas reikalauja atsakomybės, – atsipalaidavimo ir nerūpestingumo kokonu, kas reikalauja drąsos ir laisvės, – vergija ir laimingo vergo grandinėmis, trumpai tariant, kas stumia į sunkiausią sunkumą, paversti lengviausiu lengvumu. Baimė – pamatinė metafizinė žmogaus būklės duotis – pirmiausia yra patyrimo baimė ir kaip tik todėl – patikimiausi šarvai, mirtinąjį apsaugantys nuo patyrimo. Bailys – o tokių, kaip sako Aristotelis, dauguma – negali tapti patyrusiu žmogumi, lygiai kaip vergas niekaip ir niekada negali tapti laisvuju; bailys gali tik falsimuliuoti patyrimą, lygiai kaip vergas – falsimuliuoti laisvę: tai vadinama emancipacija.

Tačiau ko gi labiausiai bijomasi patyrimo, kodėl ir patyrimas, ir patyrimo objektas kelia siaubą ir metafizinę paniką? Kad ir kaip būtų keista – didžiausią siaubą kelia patyrimo atsiverianti gyvybė. Neaišku? Aiškinu: kalbėdamas maksimaliai tiksliai ir taupiai sakau: patiriama tik tai, kas gyva, o negyvybės neįmanoma patirti iš principo. Patyrimas pirmiausia yra skaudus mano, kaip gyvybės telkinio, susitikimas ar sandūra su Juslinės Transcendencijos gyvybe, iš kurios savo ruožtu atsiranda kiekvieno štai šito Žemės grumsto gyvybė; kitaip tariant – patyrimo susiduriama su gyvybe *par excellence*, net galima – nors ir nevykusiai – tarti, kad patyrimas atveria patį gyvybės principą arba stumia į susitikimą su pačia Gyvybės versme,

nes, pabrėžiu, gyvybė – bet kokia gyvybė, pradedant akmenis, baigiant mano paties kaip kvazigvūno gyvybe – kyla tik iš Nežmogiškumo, o todėl man ir apskritai žmogui buvo, yra ir liks amžinoji paslaptis, negalinti virsti nepaslaptimi (būti pažinta ir šitaip tapti instrumentiškai manipuluojama), nes žmogus gyvybę gali tik patirti, bet iš esmės negali jos pagauti kažkur už patyrimo teritorijos, pavyzdžiui, ją „pažindamas“, „tirdamas“, „genetiškai modifikuodamas“, „įspėdamas jos paslaptį“ ir panašiai: visa tai kūdikiškai naivūs mitai, nes gyvybę žmogus gali interpretuoti ir pagauti tik negyvybės terminais, kitaip tariant, iš gyvo gyvybės patyrimo perkeldamas ją – t. y. jos lavoną – į instrumentinių manipuliacijų fabriką. Kad ir kaip būtų keista, mus labiausiai gąsdina gyvybė, vis dėlto ir vis dar patiriama, nors per tūkstantmečius buvo dedamos titaniškos pastangos sukurti mašinas, gyvybės telkinius – patiriamo Nežmogiškumo krešulius – perdirbančius į gyvus lavonus, o per pastaruosius du tūkstantmečius Lavono paradigma tapo globaliniu „idealu“, ypač įnirtingai pradėtu gaminti krikščionybės ir dar įnirtingiau krikščionybės įpėdinio – technomokslo, labai neefektyvią gyvybės lavonizavimo ar mumifikavimo mašiną – Kryžių pakeitusio kur kas efektyvesniais mumijų gamybos instrumentais – Fabriką, Laboratoriją ir Kompiuteriu. Aš sakau: keista, kad didžiausią siaubą man kelia gyvybė, kad labiausia aš bijausi gyvybės principo. O todėl ir šio principo įtvirtinimo vietos – patyrimo. Dabar priduriu: gal ir nekeista, jeigu prisimenu, kad mano, kaip kūniškos būtybės, gyvybei mirtiną pavojų kelia Kito, kaip absoliutaus nežmogiškumo, taip pat ir Kito, kaip absoliutaus nežmogiškumo, glūdinčio mano paties absoliutaus žmogiškumo centre, šaknyse, pamate, šešėlyje ir tamsoje, gyvybė: judantis akmuo, skrendanti strėlė, iš kažkur į mano kūną įsismelkusi sarkoma, deginanti Saulė, gyvatė, vandens verpe-

tas, arabas, adata, plėšrūnas ir visų pirma „mano artimas“. Aš juk nebijau lavono, o jeigu jo ir bijau, tai tik todėl, kad nežinau, ar tai išties lavonas, ar jame iš tikrųjų nebėra pasislėpusios – nes gyvybė visada kruopščiai slepiasi, todėl ir atsiveria tik bekalbiam patyrimui – gyvybės gyvatės. Taigi tik gyvybė kelia grėsmę gyvybei; tik Gyvybės disko centre atsimerkia ir dėbso į mane juoda Mirties akis. Tai žino Herakleitas – deja, tik jis – tariantis, kad gyvybė ir mirtis yra viena ir tas pat; taigi kad tik gyvybė mirtinga ir mirtinai pavojinga, nes savo ruožtu tik lavonai nemirtingi, ir kaip tik todėl patyrimas man kelia didžiausią siaubą, aš nuo jo stengiuosi pabėgti bet kokia kaina, o dažniausiai – gyvą patyrimo „objektą“ bandydamas padaryti nekenksmingą, paversti mumija, lavonu, falsimuliakru, taigi, būtent „objektu“, pagamintu mano paties iš vienintelės man paklūstančios „žaliavos“ – kalbos daiktų, savo lavoniškumu užkrečiančių ir nežmogiškumo telkinius, gyvybės šaltinius, irgi paverčiamus tik instrumentinių manipuliacijų žaliava bei objektu. Šitaip aš ne tik mumifikuoju patyrimo „objektą“, bet, savaimė suprantama, padarau nekenksmingą, o kartu – sunaikinu ir patį patyrimą, paversdamas jį „pažinimu“, „tikėjimu“, „mąstymu“ ar tuo, ką, pavyzdžiui, Kantas vadina *Erfahrung* – fabriku, kuriame nežmogiškumo krešuliai perdirbami į „reiškinius“ ir „objektus“, t. y. į mumijas ir lavonus, pavaldžius vadinamiesiems „gamtos dėsniams“, su nežmogiškumo krešulių gyvybe įeinantiems į santykį, primenantį (ar tiesiog tą patį) giljotinos santykį su giljotinuojama auka; pasibaigus šiam „santykiui“, lieka grynas Kapitalas – *caput mortuum*.

Dabar aišku, kodėl patyrimą ir net pastangas jį apmąstyti ir Rytų išmintyje, ir Vakarų metafizikoje ištiko ironiškas likimas: patyrimo buvo vengiama bet kokia kaina, o tai, kas (dėl hoministinio naivumo) buvo ir yra vadinama patyrimu – netgi „aukščiausiuoju“ – tebuvo ir

tėra tikrojo patyrimo karikatūra ar veikiau patyrimo, kaip sąlyčio su Daikto-šiapus-Horizonto nežmogiškąja Žeme, priešybė – instrumentinis santykis su anapus Horizonto, antjusliniame danguje, sklindančiais Kalbos daiktais, vadinasi, su falsimuliakrų spiečiais. Tačiau! Taip, šioje vietoje netikėtai išskyla dar vienas, ko gero, pats lemtingiausias „Tačiau“. Tačiau kad ir kokią siaubą mirtingajam keltų patyrimas, kad ir kaip paniškai jis bėgtų nuo patyrimo, patyrimas galų gale pasirodo esąs absoliučiai būtinas šitai drebančiai būtybei, ir būtinas ne todėl, kad galiausiai nuo patyrimo pabėgti apskritai neįmanoma, nes patyrimo pragaro lemta išvengti tik Lavonams, Angelams, Dievams ir Internautams, o – ir visų pirmiausia – todėl, kad patyrimas, ir tik patyrimas, mirtingajam dovanoja tai, kas labai neapibrėžtai vadinama Tikrove; taigi: tik patyrimas dovanoja Tikrovės intensyvumą, o kartu – kaip šio intensyvumo padarinius ar tiesiog apraiškas – ir vadinamąją gyvenimo pilnatvę, gyvenimo prasmę, džiaugsmą, drąsą, orumą, išdidumą, taurią atstumo intuiciją, panieką mirčiai; trumpai tariant – visa tai, ką graikai – unikali, nepranokta ir nepranokstama tauta, savo geriausių žmonių lūpomis vienintelį kartą patyrimą paskelbusi savo rūšies metafizine alfa ir omega, – vadinama gerais ir net pačiais geriausiais dalykais. Išskyrus patyrimą, nėra jokio kito būdo susitikti su Tikrove, ir šiuo požiūriu patyrimo negali pakeisti nei pažinimas, nei mąstymas, nei tikėjimas, nei mistiniai nugrimzdimai, nei aiškiaregių vizijos, nei vadinamoji praktika, nei gamyba, trumpiau tariant – joks instrumentinis santykis, nesvarbu, kaip jis būtų padaromas – rankomis ar kalba. Prarasdamas patyrimą arba jo vengdamas, mirtingasis praranda pačią Tikrovę, krinta į tuštumą, beprasmybę ir anestetiją, todėl tampa Niekio įkaitu, savo efemerišką egzistenciją, praradusią pagrindą, galinčiu kompensuoti tik nihilistiniu naikinimu – be-

saikiu vartojimu, obsesine gamyba, isterišku judrumu, beviltiškais pastangomis kartą ir visiems laikams peržengti Horizontą ir tapti kosminiu nomadu, valkata, infantilu-turistu, naviaviai manančiu, kad anapus Horizonto jis suras kažką, ko nėra šiapus, o iš tikrųjų tik sunaikinančiu (žinoma – virtualiai) Tikrovės likučius ir ten, kur jis pasmerktas būti – akimirkai ir amžinybei – čia-dabartiškame Žemės lopinėlyje, kur tarpsta artimi Daiktai ir artimi mirtingieji. Patyrimo stokos sukeltą Tikrovės stoką mirtingasis bando įveikti falsimuliuodamas likimo lemtą savo žemiškąją būklę ir, įvairių technologijų padedamas, virsti nežmogiškąją būtybę, tiksliau pasakius, nebūtybę – infuzorija, gyvūnu, statula, kostiumu, antpečiais, gyvu lavonu, o dažniausiai – mašina, kuri yra irgi tik lavonas, tik dirbtinis, ir kuri, be jokios abejonės, turi bent jau vieną nelygstamą pranašumą prieš žmogų: ji negali įeiti į patiriantį santykį su tuo, kas nėra ji pati, ir priversta tenkintis vien nihilistiniu instrumentiniu santykiu; be to, mašina ne tik stokoja patyrimo, bet ir puikiausiai gali be jo apsieiti, tenkindamasi instrumentine programa, labiausiai ir gundančia Tikrovę bei patyrimą praradusį žmogų, vienintelę paguodą, pagrindą ir Tikrovės simuliakrus galinčią rasti tik programuotoje mašininėje monotonijoje, dažnai vadinamoje net laime. Išties: mašina laiminga, nes jai nereikia ko nors tokio, kas būtų ne ji pati, ir pirmiausia nereikia patyrimo, kuris, šiaip ar taip, visada skausmingas, nes tik patyrimas, ir niekas kitas, suardo bet kokią programą, paprasčiausia todėl, kad sunaikina kalbą, vienintelę bet kokios programos terpę ir sklaidos bei duoties būdą.

Tačiau kad ir kaip stengtųsi, žmogus negali tapti mašina, kad ir kaip vengtų patyrimo, galiausiai vis tiek negali jo išvengti, kad ir kokias tobulas gyvenimo programas kurtų ir netgi gyventų pagal programą, anksčiau ar vėliau vienos ar kitos situacijos yra bloškiamas į patyri-

mo sukūrį, o patyrimas, be kita ko, yra toji galybė, kuri sunaikina bet kokią programą ar bent jau verčia pakoreguoti programą ir programuotą egzistenciją – konformistinę rutiną. Kita vertus, jei tik patyrimas leidžia mirtingajam susitikti su Tikrove, netgi labiausiai programuotos egzistencijos gelmėse glūdi nenumaldomas patyrimo ilgesys, išreiškiantis Tikrovės intensyvumo geisimą, ir šiuo požiūriu patyrimas – gyvybiškai būtinas, kaip ir toks absoliutus paradoksas – patyrimo siaubas ir geismas nuo jo pabėgti. Taip išryškėja unikaliausias žmogaus žemiškojo būvio bruožas ir pamatinis paradoksas: žmogus bijosi patyrimo ir per tūkstantmečius gamina tūkstančius technologijų, padedančių jam nuo patyrimo pabėgti ar pasislėpti savotiškoje kriauklėje, dėkle, šarvuose, apsaugančiuose nuo patyrimo skausmo ir siaubo, bet sykiu, geisdamas Tikrovės intensyvumo (kurį jis vadina tūkstančiais vardų – prasme, tiesa, gėriu, grožiu, laime, Dievu, kultūra, rojumi, meile, džiaugsmu, „tikru gyvenimu“, pinigais, turtu, socializmu, gerove ir taip *ad infinitum*), tiesiog priverstas ilgėtis patyrimo ir veržtis į patyrimo teritoriją taip pat godžiai ir agresyviai, kaip ir bandydamas nuo jo pabėgti. Štai toji absurdiška egzistencinė antinomija: patyrimas man kelia siaubą, bet aš be jo negaliu gyventi, nes gyvenimas be patyrimo prilįgsta lavono ar mašinos negyvenimui. Šitokia metafizinio alpinisto būklė: bijausi, bet vis tiek veržiuosi į kybojimą virš bedugnės. Man gyvybiškai reikalingas patyrimas, bet norėčiau tokio patyrimo, kuriame nebeliktų to, iš ko kyla patyrimo keliamas siaubas ir skausmas: Nežmogiškumo tamsos, Juslinės Transcendencijos atšiaurumo, visiškai Kito žiaurumo ir grėsmės mano vitalinei egzistencijai. Geisčiau patirti, išsaugodamas visą patyrimo duodamą pelną (Tikrovės intensyvumą), bet išvengdamas visų patyrimo nulemtų nuostolių (grėsmės mano vitalinei egzistencijai, siaubo, skausmo ir mirties). Trum-

pai tariant: geisčiau patirti, o sykiu – dykai gauti tai, už ką reikia mokėti, ir neretai mokėti viskuo, net pačia gyvybe. Savaiame suprantama, šis paradoksas neišsprendžiamas, tačiau... tačiau, galimas daktas, visa, ką mes vadiname žmogaus istorija, kultūra, technologijomis, mokslais, menais, metafizikomis, tėra tik beviltiškos, nuolat atsinaujinančios pastangos išspręsti šį paradoksą kristalai, bet sykiu – paradigminio žmogaus naivumo ir nuolat truncančio, vis atsinaujinančio pralaimėjimo dokumentai. Juk esama tik vieno būdo bent jau tariamai panaikinti absoliutų patyrimo paradoksą: patyrimą, kaip grynąjį santykį su Žeme šia pus Horizontalo, pakeisti instrumentiniu santykiu su Dangumi anapus Horizontalo, kitaip tariant, tikrąjį Patyrimą kaip skausmingą sąlytį su Juslinę Transcendenciją įvietinančio Daikto Žeme pakeisti dirbtiniu patyrimu kaip neskusmingu sąlyčiu su Instrumentinę Transcendenciją įvietinančiu Daikto Dangumi, arba tiesiog Kalbos Daiktu. Glaustai: likimišką arba natūralų Patyrimą pakeisti Dirbtiniu patyrimu, arba pseudopatyrimu. Dar glausčiau: patiriamą Daiktą pakeisti (ne)patiriamu Žodžiu. Ir visai paprastai: simuliuoti patyrimą, obsesiškai kuriant tikrojo Patyrimo ir Patiriamo Daikto simuliakrus. Ir štai aš matau, kaip nuo niekada nebuvusios Žmogaus pradžios akimirkos prasideda ir jau niekada nesibaigia obsesiškas tikrojo Patyrimo simuliacija, arba Patyrimo – ir patyrimo „subjekto“, ir patyrimo „objekto“ – gamyba, galiausiai šiuo metu virtusi Totalinės Gamybos imperatyvu ir naivia pretenzija patirti Viską iškart, pagaminus „Visko“ simuliakrą. Patyrimo ir patyrimo „objekto“ gamyba prasideda nuo tos akimirkos, kai žmogus, be pirmojo juslinio instrumento, nedelsdamas pasigamina antjuslinį, ar veikiau, pseudojuslinį instrumentą – Stabą. Kirvuką jis gamina iš akmens, o Stabą – iš kalbos, kuri ir tampa pagrindine ir svarbiausia (bet ne vieninte-

le) Dirbtinio Patyrimo „objekto“ žaliava, ant-
raja „materija“, dubliuojančia pirmąją, nežmo-
giškąją „materiją“, tampančia instrumentinio
antpuolio objektu – kūno maistu. Būtent kal-
ba tampa Patyrimo simuliacijos žaliava, sielos
maistu, ir Dirbtinis patyrimas pirmiausia ga-
minamas iš kalbos; tiksliau pasakius, bet koks
kalbinis santykis su tuo, kas – kaip atrodo –
nėra kalba, ir laikomas Patyrimu *par excellen-*
ce. Na, o tokiu dirbtinio patyrimo, arba pseu-
dopatyrimo, „objektu“ neišvengiamai tampa
Kalbos krešuliai, arba Kalbos Stabai. Tiesą sa-
kant, visi buvę, esami ir būsimi Stabai gali būti
pagaminti tik iš Kalbos, nes – dar sykį pabrėž-
kime – Kalba yra vienintelė dirbtinio patyri-
mo terpė ir vienintelė dirbtinio patyrimo „ob-
jekto“ žaliava. Jeigu tai supranti, atsiveria stul-
binamas reginys: patyrimo geismas ir sykiu jo
siaubas, stumiantis mirtingąjį į Dirbtinio Paty-
rimo konfigūraciją, išskleidžia nuostabų spek-
taklį, Hegelio pavadintą *Weltgeschichte* ir išsi-
skleidžiantį kaip vis intensyvėjanti ir ekstensy-
vėjanti Patyrimo Mašinų ir paties Patyrimo ga-
myba, Marxo pavadinta (Patyrimo) gamybos
priemonių gamyba, pavaldi elementariai, ta-
čiau absurdiškai matriciai: gaminu Patyrimo ob-
jektą, gaminantį Patyrimą, gaminantį Patyrimo
objektą, gaminantį Patyrimą ir taip toliau – į
nuobodžiąją begalybę: tokią nuobodžią, kad ji
stumia į visišką neviltį, kurios vardas Totalinė
Gamyba ir kurios formulė tokia: gamyba ga-
mina gaminį, gaminantį gamybą, gaminančią
gaminį, gaminantį gamybą... Štai apytikriai šio
beviltiško spektaklio kontūrai: pirmąją Dirb-
tinio Patyrimo gamybos mašiną, nesuskaičiuo-
jamų tipų, stilių, variantų religiją, lydimą irgi
nesuskaičiuojamų Dirbtinės Transcendencijos
gamybos praktikų – kultų, ceremonijų, haliu-
cinogenų, magiškųjų ritualų, kolektyvinės ir
kvaziindividualios hipnozės seansų, iniciacijų,
šamanizmų, virtualiosios savinaikos orgijų, pe-
rima, išplečia ir papildo vadinamosios pasau-

linės religijos, pasitelkiančios unikalų išradi-
mą, tapusį pavyzdine Dirbtinės Transcendenci-
jos ir Dirbtinio Patyrimo mašina, – Knygą, sa-
vo ruožtu privertusių sukurti papildomas Pa-
tyrimo mašinas – meną, metafiziką, mokslus;
trumpai ir apytikriai tariant, visa tai, kas dabar
labai neapibrėžtai vadinama Kultūra, savo
ruožtu pereinančia į Totalinės Gamybos Ma-
šiną, vienu metu atliekančią ir religijos, ir me-
no, ir metafizikos, ir mokslo funkcijas, todėl
sintetinančią iki tol atsiskyusias ir netgi prie-
šiškas instrumentinės praktikos sritis – vadi-
namąją „dvasinę“ ir vadinamąją „medžiaginę“.
Mes esame tame *Weltgeschichte* slinkties taš-
ke, kai dirbtinės transcendencijos ir dirbtinio
patyrimo gamybos Mašina pradeda apimti ne
tik visą pavienio žmogaus gyvenimą, bet ir visą
rūšies egzistenciją, bloškiamą į Kosminės Ma-
šinos krumpliaračius, dabar labai iškilmingai
vadinamus Globalizacijos procesu. Viskas, kas
kaip nors „yra“ ar kaip nors duota, – o vienin-
telis bet kokio esinio duoties būdas yra jusli-
nis, vadinasi, bent minimaliai nulemtas Jusli-
nės Transcendencijos ir dalyvaujantis patyrimo
vyksme, – turi būti pagaminta. Toks yra Totali-
nės Gamybos imperatyvas. Šitaip Dirbtinio Pa-
tyrimo gamyba iš santykinai izoliuotų Šventu-
mo, Šventyklos, Meno kūrinio, Šventojo Raš-
to, Bažnyčios teritorijų persikelia į totalinę La-
boratorijos, Fabriko, Megalopolio, Supermar-
keto, Kompiuterio ir Televizoriaus teritoriją,
tuo pačiu judesiu totalizuodama dirbtinį paty-
rimą, bet sykiu mirtingąjį atitraukdama ir izo-
liuodama nuo tikrojo patyrimo teritorijos – štai
šito nežmogiško daikto, ir apskritai nuo abso-
liutaus Nežmogiškumo Žemės, vienintelio au-
tentiškojo patyrimo „objekto“ ir vienintelės to-
kio patyrimo galimybės sąlygos, ir galutinai
įtvirtindama Dirbtinio Patyrimo analitiko,
apaštalo ir trubadūro Kanto kategorinį impe-
ratyvą, suformuluotą Totalinės Gamybos evan-
geliijoje, pavadintoje „Grynojo proto kritika“:

patyrimo galimybės sąlygos kartu yra patyrimo objektų (t. y. jų gamybos – A. Š.) galimybės sąlygos.

Dabar pats laikas ištarti ironiškąjį „Bet!“ Jei patyrimu galima laikyti tik – ir tik – štai šito mirtingojo santykį su štai šituo Juslinės Transcendencijos fenomenu, išsiskiriantį šiaurės Horizontalo tarpstančios Žemės lopinėlyje, kalbos figūra „dirbtinis patyrimas“ pasirodo esanti visiškai absurdiška, nes patyrimo apskritai negalima, neįmanoma pagaminti – paprasčiausiai todėl, kad tikrasis ir vienintelis patyrimo „objektas“ – Transcendentinio Juslumo Tikrovė – nepagaminamas iš principo, nes Transcendencija pagal apibrėžimą yra ne tik tai, kas nepagaminama, bet netgi daugiau – tai, kas išsiskleidžia anapus bet kokio (netgi negaminančio) instrumentinio santykio. Ši mintis taps aiškesnė, jei aš tarsiu taip: žmogus negali pagaminti absoliutaus nežmogiškumo, nors ir gali atsidurti jo akivaizdoje jį patirdamas, o kadangi būtent patyrimas yra vienintelis būdas įeiti į susitikimą su fatališkai nepagaminamu Absoliučiu Nežmogiškumu, „dirbtinio patyrimo“ sąvoka pasirodo esanti irgi absurdiška. Pasakykime paprastai: dirbtinis patyrimas neįmanomas, nes neįmanoma pagaminti nei patyrimo „objekto“, Absoliučios Transcendencijos, nei paties patyrimo. Tai kas gi pagaminama? Akivaizdu: pagaminama pseudotranscendencija ir pseudopatyrimas, ne tik neatveriantis intensyviausios Tikrovės ir Tikrovės intensyvumo, bet visai priešingai – fatališkai izoliuojantis žmogų nuo Tikrovės ir bloškiantis jį į vis baisingesnę tuštumą, anesteziją, beprasmybę, niekybę, baimę, neviltį ir metafizinę depresiją. Ir: kuo daugiau Totalinės Gamybos, tuo toliau nuo patyrimo, tuo labiau nutolsta Transcendencija ir

Tikrovė, tuo žiauresnis pseudotranscendencijos simuliacijų teroras, tuo labiau plečiasi negyvybės dykuma, tuo problemiškesnė Žmogaus egzistencinė būklė šioje Totalinės Gamybos nu-niokotoje planetoje. O turėdami galvoje aki-vaizdžią tendenciją siaurinti patyrimo, kaip bekalbio santykio su Daiktu, Žemės teritoriją ir be saiko plėsti instrumentinio santykio metafizinę erdvę, kalbos daiktų vektoriais nusidriekiančią į anapushorizontiškojo Dangaus begalybę bei tuštumą, sugrižtančią bumerango kreivę, šiaurės Horizontalo, tarsi metafizinių skėrių debesis, nusėdančią ant žaliųjų Žemės laukų ir juos paverčiančią negyvų kristalų – Kūnu tapusio Žodžio – peizažu, galime tarti – jei tik esame pakankamai drąsūs, laisvi, ironiškai, aiškiai mąstantys Sokrato ainiai, – kad visa ši paniškos emigracijos iš patyrimo lauko fantasmagorija tėra Žmogaus pralaimėjimo ir Žmogaus egzistencinio bankroto spektaklis, verčiantis peržiūrėti krikščioniškojo-technologinio-istorinio-globalistinio gigantizmo matricą, iki šiol terorizuojančią mūsų sąmonę, ir ramiai pasakyti: obsesiškas dirbtinio patyrimo mašinų išradinėjimas – štai ir visa *Weltgeschichte*; įnirtinga vis naujų ir vis pavojingesnių dirbtinio patyrimo objektų, *Stabų*, gamyba – štai ir visa Istorijos „prasmė“; pagamintų *Stabų*, dažniausiai kruvinų, eisena – štai visos mūsų kultūros ir civilizacijos alfa ir omega. Bėgimas nuo bekalbio sąlyčio su nežmogiškumu, o tai reiškia – bėgimas nuo patyrimo – štai kas valdė ir toliau valdo pamatinę žmogaus laikyseną šioje planetoje, kurios vardas „Žemė“, – jau pats savaime ragina sugrižti į vienintelę patyrimo teritoriją, į šiaurės Horizontalo tarpstančią mirtingųjų ir bekalbių nežmogiškų daiktų bendruomenę, to paties bekalbio sąlyčio su nežmogiškumu apsaugotą nuo globalistinių haliucinacijų.

THE TERRITORY OF EXPERIENCE

Arvydas Šliogeris

Summary

The author presents a hypothesis that experience is possible and even somehow inevitable exclusively in the area of direct sensuality. Man, as *this particular* body individuum, is fatally related to this area as he comes into direct contact with *this particular* thing that discloses its ineradicable non-humanity. Experience can be defined as a paralinguistic clash with absolute non-humanity which is rooted on this side of the sensual horizon and emerges in the form of a thing as a phenomenon of sensual transcendentality. Therefore, experience should be treated as a total opposite of instrumental relation with a thing. As experience cannot be produced or

otherwise 'made', thus the conception of artificial (laboratorial) experience, which takes its origins from Kant and is rooted in techno-science, should be discarded as an exemplary model of any kind of experience. A specific area of experience should not be considered as a laboratory, a factory (or any of its prototypes such as church, workshop, monastery cell, library), a computer screen, or any other kind of 'reality show' but rather as mute things or ensembles of such things untouched by the human hand.

Keywords: individuum, experience, sensual transcendence, horizon, instrumental relation.

Įteikta 2006 09 11